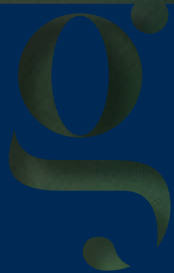

provincie
groningen

provincie Groningen

Plan van aanpak jakobskruiskruid in Groningen

9 februari 2026

provincie
 groningen

Colofon

Dit is een uitgave van de provincie Groningen

Tekst

Provincie Groningen

Beeld

Stockbeeld Envato

Opmaak

Team Communicatie

Uitgave

9 februari 2026

Inhoudopgave

Samenvatting	4
Inleiding	5
Doel van het plan	5
Herkenning van Jakobskruid	7
Ecologie van de plant	9
Rol in het ecosysteem	9
Levenscyclus	9
Standplaatsen	10
Het belang van Jakobskruid	10
Waarom vormt Jakobskruid een probleem?	11
Giftigheid voor vee in hooi	11
Risico's voor agrarische bedrijfsvoering en publieke perceptie	11
Risico's voor de volksgezondheid	12
Oorzaken van Jakobskruidproblemen	13
Open bodems en verstoorde grasmatten	13
Verspreiding via wind en grondverplaatsing	13
Klimaatverandering	13
Onvoldoende beheer of late maaibeurten	14
Wat doet de provincie?	15
Bestrijding van Jakobskruid	15
Verbeterde voorlichting op de website	16
Monitoring: meldingen en kosten bijhouden	16
Budget en middelen	16
Algemene maatregelen tegen jakobskruid	17
Goed graslandbeheer	17
Maaien voor zaadafzetting en afvoeren van het maaisel	18
Verwijdering met de hand	18
Natuurlijke vijanden van Jakobskruid	19
Jakobskruidvlooier	19
Rups van de sint-jakobsvlinder	19
Schimmels	20
Mogelijkheden en beperkingen van biologische bestrijding	20

Samenvatting

Jakobskruiskruid kan een risico vormen voor vee wanneer het in hooi of kuilvoer terecht komt. Tegelijkertijd is het een inheemse plant met ecologische waarde, die een rol speelt voor insecten en biodiversiteit. Met dit plan van aanpak wil de provincie Groningen de risico's voor landbouw en dierenwelzijn beperken, terwijl de ecologische betekenis van de plant wordt erkend. Er is in Nederland voor zover bekend nog geen officieel geregistreerd geval van vee dat is overleden door jakobskruiskruid. Met dit plan wil de provincie voorkomen dat het eerste geval zich in Groningen voordoet.

De provincie Groningen bestrijdt Jakobskruiskruid op provinciale gronden volgens het gezamenlijke noordelijke protocol, samen met Friesland en Drenthe. Daarbij wordt de plant gemaaid vóórdat deze zaad kan zetten, zodat verspreiding wordt voorkomen. Maaien is dus een belangrijke maatregel, maar omdat

de wortels intact blijven en hergroei mogelijk is, start de provincie in 2026 een pilot met elektrocutie. Deze methode vernietigt zowel bovengrondse delen als wortels en biedt perspectief op een duurzamere bestrijding.

Naast bestrijding zet de provincie in op duidelijke voorlichting richting boeren en burgers, zodat onze inwoners weten welke maatregelen ze zelf kunnen nemen om verspreiding te voorkomen. Ook blijft de provincie het aantal meldingen en de kosten van bestrijding jaarlijks monitoren. Verder volgt Groningen actief de ontwikkelingen rond biologische bestrijdingsmogelijkheden, zoals de inzet van de jakobskruidaardvlo. Wanneer er kansrijke methoden beschikbaar komen, zal de provincie deze benutten in de vorm van een pilotproject.

Inleiding

In het coalitieakkoord "Mit Mekoar" is vastgelegd dat de provincie Groningen maatregelen zal treffen ten aanzien van de aanwezigheid van jakobskruiskruid. Met dit plan van aanpak wordt hieraan invulling gegeven. Er bestaat een duidelijke politieke wens om zichtbaar en doelgericht op te treden tegen deze plant.

Jakobskruiskruid wordt in de provincie al geruime tijd bestreden. In 2005 is daartoe het jakobskruiskruidconvenant ondertekend door alle Groningse gemeenten en betrokken partijen. Daarnaast werkt de provincie Groningen conform de zogenoemde noordelijke aanpak, waarbij in samenwerking met de provincies Friesland en Drenthe afspraken zijn gemaakt over de wijze van bestrijding.

Het aantal meldingen dat de provincie jaarlijks ontvangt van bezorgde burgers over jakobskruiskruid is beperkt. Gemiddeld gaat het om ongeveer 13 meldingen per jaar, waarbij meerdere meldingen vaak betrekking hebben op dezelfde locatie. Tegelijkertijd dient te worden onderkend dat het aantal meldingen in de toekomst mogelijk kan toenemen als gevolg

van klimaatverandering en verdroging, waardoor de groeiomstandigheden voor jakobskruiskruid kunnen verbeteren.

Doel van het plan

Met dit plan van aanpak wordt beoogd de bestrijding van jakobskruiskruid in de provincie Groningen te verbeteren door het mogelijk te maken de plant met verschillende methoden te bestrijden. Zo wil de provincie het elektrocuteren van jakobskruiskruid mogelijk gaan maken. Daarbij blijft de provincie wel werken volgens de noordelijke aanpak, zoals afgestemd met de provincies Friesland en Drenthe, maar wordt ook vooruitgekeken naar toekomstige mogelijkheden van bestrijding.

Een belangrijk onderdeel van dit plan is het versterken van de voorlichting over jakobskruiskruid. Grondgebruikers worden beter geïnformeerd over wat zij zelf kunnen doen om de verspreiding van de plant op hun gronden te voorkomen. Belangrijk, gezien de mogelijke toename van de plant als gevolg van klimaatverandering. Daarnaast wordt voorzien

in duidelijke communicatie richting burgers, aangezien er via sociale media regelmatig onjuiste en misleidende informatie over jakobskruid wordt verspreid.

Het plan heeft tevens tot doel de lezer te informeren over de ecologische waarde van jakobskruid, en ook de nadelen die veehouders van deze plant kunnen ondervinden. Op deze wijze wordt gewerkt aan een proportionele, ecologisch verantwoorde en zichtbare aanpak die recht doet aan zowel de politieke wens tot actie als de praktische uitvoerbaarheid in de dagelijkse praktijk.

Herkenning van Jakobskruiskruid

Jakobskruiskruid is een één, maar meestal tweejarige plant die in het eerste jaar herkenbaar is aan een rozet van diep ingesneden bladeren, laag bij de grond. In het tweede jaar ontwikkelt de plant een rechtopstaande stengel die doorgaans een hoogte bereikt van 30 tot 100 centimeter. De bladeren zijn donkergroen, veerdelig en afwisselend geplaatst langs de stengel, met een lengte van circa 5 tot 20 centimeter, waarbij de onderste bladeren groter en meer ingesneden zijn dan de bovenste. Jakobskruiskruid is in bloei goed te herkennen aan de paarse of gedeeltelijk paarse stengels waaraan de bloemen groeien.

De bloei vindt plaats van juni tot en met september. In deze periode vormt de plant talrijke gele bloemhoofdjes met een diameter van gemiddeld 1,5 tot 2 centimeter. De bloemen bestaan uit buisbloemen in het hart en een krans van lintbloemen aan de buitenzijde, waardoor de bloemen eenvoudig te onderscheiden zijn van andere composieten.

Jakobskruiskruid komt vooral voor op schrale, open bodems zoals bermen, dijken en braakliggende terreinen. Door de opvallende gele bloemen is de plant in de bloeiperiode goed herkenbaar. Buiten de bloeitijd kan zij worden onderscheiden door het rozetstadium en de karakteristieke bladstructuur.

Niet alle gele bloemen in het grasland zijn echter jakobskruiskruid. Er komen diverse andere soorten voor die eveneens geel bloeien en soms op jakobskruiskruid lijken, zoals boerenwormkruid, sint-janskruid en groot streepsaad. Het merendeel van deze soorten is niet schadelijk en kan zelfs een positieve bijdrage leveren aan de gezondheid van vee. Het aantreffen van een gele bloeier in het weiland zorgt dus niet automatisch voor problemen.

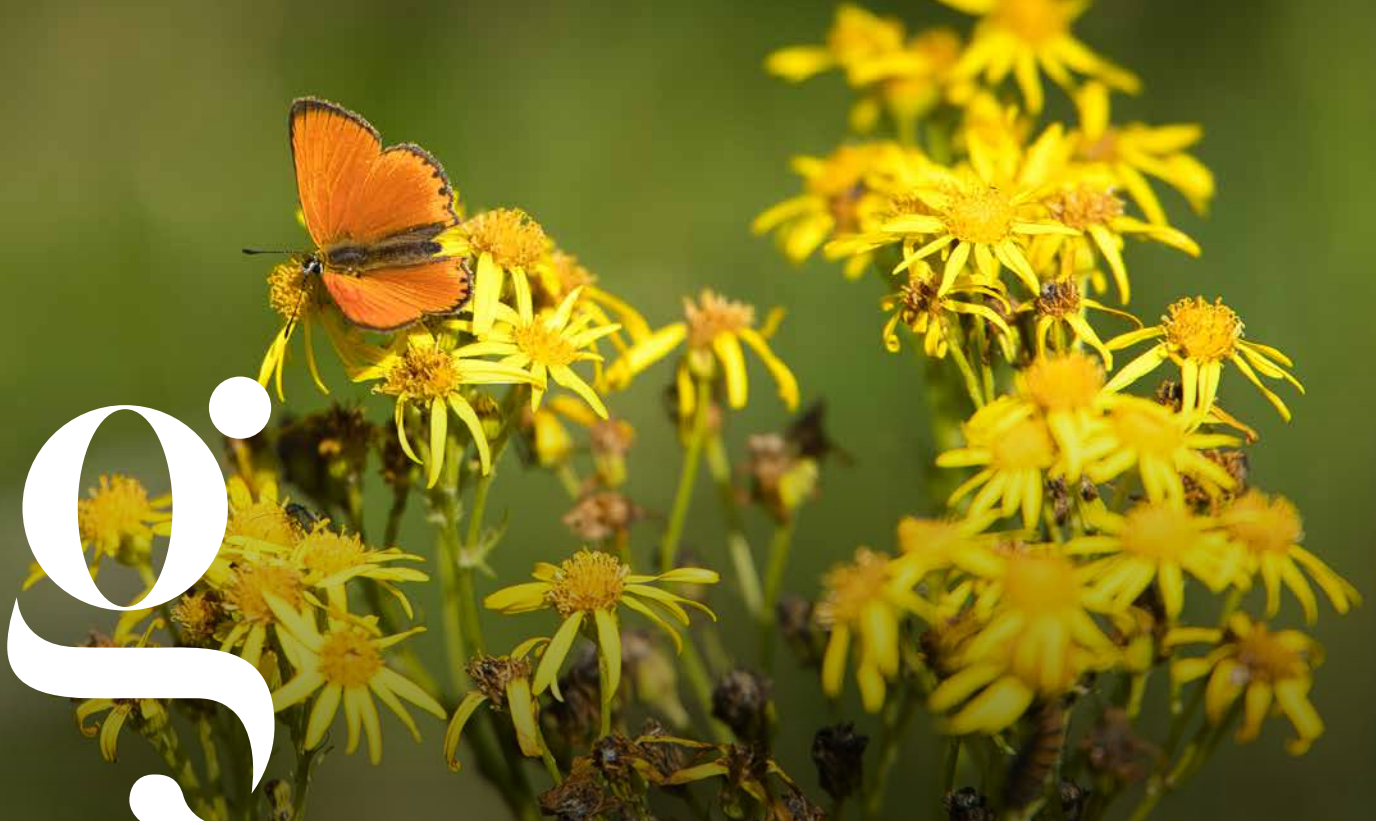
Boerenwormkruid is een vaste plant die vaak opduikt langs de randen van graslanden. Door regelmatig maaien verdwijnt het snel, maar op plekken waar het met rust wordt gelaten kan het opvallend geel bloeien. De plant is niet giftig en staat er zelfs om bekend dat hij vee kan ondersteunen bij het tegengaan van worminfecties.

Sint-janskruid groeit op zeer voedselarme zandgronden, nog schraler dan die waar Jacobskruid voorkomt. De bloemen hebben bredere bloemblaadjes dan die van Jacobskruid, waardoor de plant goed te herkennen is. Hoewel sint-janskruid niet direct giftig is en in kleine hoeveelheden zelfs een heilzame werking kan hebben, laten grazende dieren het meestal staan.

Groot streepzaad valt op door zijn grotere bloemen, die al vanaf mei kunnen verschijnen. De rozetbladeren aan de basis doen denken aan die van een paardenbloem. Anders dan Jacobskruid heeft deze plant vrijwel geen blaadjes aan de stengel die de bloemen draagt. Grazend vee laat groot streepzaad meestal staan, maar de plant is onschadelijk.

Ecologie van de plant

Jakobskruiskruid is een inheemse pioniersplant die zich vestigt op schrale en open bodems. Oorspronkelijk kwam de soort veel voor in schrale graslanden en duingebieden, waar natuurlijke verstoring door wind, verstuiving en begrazing zorgt voor geschikte vestigingsplekken.

Rol in het ecosysteem

De plant vervult een belangrijke functie als nectar- en waardplant voor insecten, waaronder bijen, hommels, vlinders en kevers. Uit een grootschalige Britse studie bleek bovendien dat Jakobskruiskruid tot de top tien van meest nectarrijke planten voor bestuivers behoort. Specifieke soorten, zoals de rupsen van de sint-jacobsvlinder en de jakobskruidadvlo, voeden zich met de bladeren. In totaal voedden ruim 150 insectensoorten zich met de nectar van jakobskruiskruid. Daarmee draagt jakobskruiskruid bij aan de biodiversiteit in schrale landschappen. Populaties van jakobskruiskruid worden in de natuur gereguleerd door deze insecten en door veranderingen in de bodemgemeenschap: na langdurige aanwezigheid ontstaan

bodemcondities die de plant vanzelf afremmen, waardoor de plant niet blijvend dominant wordt. De plant verdwijnt dus uiteindelijk vanzelf.

Levenscyclus

Jakobskruiskruid kiemt doorgaans in het najaar binnen een straal van 15 tot 100 meter van de moederplant. De soort kent overwegend een tweejarige levenscyclus, maar kan incidenteel eenjarig optreden. In het eerste jaar blijft de plant in rozetvorm en komt niet tot bloei. In het tweede jaar schiet de plant omhoog en bloeit van juni tot september. De gevormde zaden zijn licht en pluizig en verspreiden zich met de wind. Na de bloei sterft de plant af.

De zaden zijn zogenaamde lichtkiemers: ze kunnen uitsluitend ontkiemen wanneer de zaden worden blootgesteld aan zonlicht. Dit betekent dat vestiging alleen mogelijk is op kale of schrale plekken waar de bodem openligt en er weinig concurrentie van andere planten aanwezig is. Hierdoor verklaart de levenscyclus waarom jakobskruiskruid vooral voorkomt in gebieden met open vegetatie of na verstoring van de bodem.

Standplaatsen

De plant groeit voornamelijk op schrale, open bodems zoals bermen, dijken, braakliggende terreinen en duingebieden. Jakobskruid profiteert sterk van verstoring: maaien, grondverplaatsing of begrazing creëren kale plekken waar zaden gemakkelijk kiemen. Na maaien kan de plant sneller en sterker terugkomen, doordat de wortels extra energie investeren in nieuwe scheuten. Dit maakt dat de soort juist in verstoorde situaties kan toenemen en zorgvuldig beheer noodzakelijk is.

Het belang van Jakobskruid

Jakobskruid vervult een duidelijke ecologische functie binnen het landschap

van Groningen. De soort draagt bij aan de biodiversiteit door als nectar- en waardplant te dienen voor een groot aantal insecten en daarmee een rol te spelen in het behoud van natuurlijke ecosystemen. Tegelijkertijd kan de plant, met name in hooi en kuilvoer, nadelige gevolgen hebben voor veehouders.

Het is daarom van belang om jakobskruid te benaderen met een proportionele en ecologisch verantwoorde aanpak. Dit betekent dat de ecologische waarde van de soort wordt erkend, terwijl tegelijkertijd maatregelen worden getroffen om de risico's voor landbouw en dierenwelzijn te beperken. Op deze wijze wordt recht gedaan aan zowel de belangen van natuur en biodiversiteit als aan de praktische zorgen van boeren en burgers.

Droge kale plekken, zoals hier afgebeeld zijn geschikte plaatsen voor Jakobskruid om te ontkiemen en dienen zoveel mogelijk te worden voorkomen. In de achtergrond is het geleidelijke ontstaan van een haard van Jakobskruid zichtbaar.

Waarom vormt Jakobskruid een probleem?

Giftigheid voor vee in hooi

Jakobskruid bevat pyrrolizidine-alkaloiden, giftige stoffen die in de gehele plant aanwezig zijn en in de hoogste concentratie voorkomen in de bloemen. Voor koeien en paarden zijn deze stoffen bijzonder schadelijk. De stoffen kunnen onherstelbare leverbeschadiging veroorzaken. In het veld wordt jakobskruid doorgaans gemeden door grazende dieren vanwege de bittere smaak. In hooi en kuilvoer verdwijnt deze smaak echter, waardoor de plant ongemerkt kan worden opgenomen.

De gevolgen zijn ernstig: een hoeveelheid van ongeveer 5 tot 20% van het lichaamsgewicht bij koeien en paarden kan leiden tot leverfalen en sterfte. Omdat de schade aan de lever onomkeerbaar is en cumulatief toeneemt naarmate dieren meer van de plant binnenkrijgen, vormt Jakobskruid een blijvend risico voor de gezondheid van vee. Schapen en geiten zijn hierop een uitzondering, omdat bacteriën in hun maag de gifstoffen afbreken.

Risico's voor agrarische bedrijfsvoering en publieke perceptie

De aanwezigheid van jakobskruid in graslanden leidt tot zorgen over de kwaliteit van ruwvoer en tot extra kosten voor beheer en controle. Percelen met een hoge dichtheid aan jakobskruid verliezen economische waarde, omdat ze minder geschikt zijn voor veevoerproductie. Natuur- en terreinbeheerders worden hierdoor geconfronteerd met hogere kosten, onder meer doordat maaisel met jakobskruid als afval moet worden afgevoerd.

Hoewel de schade aan individuele dieren ernstig en onomkeerbaar kan zijn, is de economische schade door aangetast vee in Nederland gering. In Nederland is ervoor zover bekend geen officieel geregistreerd sterfgeval van vee door jakobskruid. Het probleem manifesteert zich vooral in de waardevermindering van percelen en de hogere beheerkosten voor terreinbeheerders.

Daarnaast speelt de publieke perceptie een belangrijke rol. Burgers signaleren de plant vaak langs wegen, bermen en dijken en uiten hun zorgen hierover richting de overheid. Hoewel het aantal meldingen in Groningen beperkt is, kan de zichtbaarheid van jakobskruid leiden tot maatschappelijke onrust en de indruk dat onvoldoende maatregelen worden getroffen.

Risico's voor de volksgezondheid

De pyrrolizidine-alkaloïden van jakobskruid zijn niet alleen schadelijk voor vee, maar ook voor mensen. De stoffen kunnen via honing en in lage concentraties ook via melk een gezondheidsrisico vormen voor mensen. In een normaal dieet lopen consumenten echter geen direct risico, maar de stoffen worden wel erkend als schadelijk. Dit benadrukt het belang van het voorkomen dat jakobskruid in de voedselketen belandt. De rups van de sint-jakobsvlinder zijn dieet bestaat voor vrijwel 100%

uit Jakobskruid.

Oorzaken van Jakobskruiskruidproblemen

Open bodems en verstoorde grasmatten

Problemen met jakobskruiskruid ontstaan vaak op open plekken in weilanden of op schrale plekken in bermen. Wanneer de grasmatten verstoord raakt of dunner wordt in weilanden, ontstaan kale plekken waar meer licht tot de bodem doordringt. Dit biedt ruimte voor kruiden, waaronder jakobskruiskruid, om zich te vestigen. Dergelijke situaties doen zich voor bij plotselinge veranderingen in graslandbeheer, bijvoorbeeld wanneer intensief beheerde landbouwgrond wordt omgevormd tot extensief beheerde natuurpercelen. Op droge zandgronden profiteert jakobskruiskruid in het bijzonder van deze omstandigheden.

Verspreiding via wind en grondverplaatsing

Jakobskruiskruid verspreidt zich voornamelijk via zijn pluizige zaden. Het merendeel van de zaden komt niet verder dan 15 meter van de moederplant, met een maximale geregisteerde verspreiding van ongeveer 100 meter. Toch heeft de soort zich de afgelopen decennia

sterk kunnen uitbreiden, vooral door menselijke aanpassingen in het landschap. Grondverzet, wegenbouw en het gebruik van machines kunnen zaden verplaatsen en opnieuw aan het daglicht brengen, waardoor kieming mogelijk wordt. Omdat de zaden lichtkiemers zijn, kunnen zij jarenlang kiemkrachtig in de bodem aanwezig blijven totdat verstoring door bijvoorbeeld graafwerk, dieren of machines, ze weer activeert. Dit verklaart de plotselinge opkomst van jakobskruiskruid in wegbermen en bouwprojecten.

Klimaatverandering

Klimaatverandering vergroot de vestigingskansen van jakobskruiskruid. Warmere zomers en langere groeiseizoenen leiden tot een hogere zaadproductie en een langere bloeiperiode. Droge omstandigheden verzwakken bovendien de grasmatten en kunnen leiden tot verschraving van het landschap waardoor open plekken ontstaan die de kieming van jakobskruiskruid bevorderen. Op zandgronden en in gebieden met wisselende waterhuishouding of veranderende waterpeil kan de soort hierdoor sneller uitbreiden.

Onvoldoende beheer of late maaibeurten

Jakobskruiskruid wordt in het veld meestal gemeden door grazers vanwege de bittere smaak. Hierdoor krijgt de plant een voorsprong ten opzichte van grassen en andere eetbare kruiden die wel worden gegeten. Percelen die uitsluitend begraasd worden en niet gemaaid, lopen daardoor een groter risico op uitbreiding van jakobskruiskruid. Wanneer maaien pas na de bloei plaatsvindt, kan de plant zaad zetten en zich verder verspreiden.

Op particuliere gronden speelt hierbij vaak mee dat grondeigenaren niet altijd bekend zijn met de specifieke maatregelen om jakobskruiskruid te voorkomen. Vaak wordt de plant te vroeg weggemaaid of verwijderd, waardoor uit de wortels vervolgens een sterkere variant terug kan groeien. Hierdoor kan het probleem zich

jarenlang blijven voordoen. Het zou daarom effectiever zijn om op particuliere gronden vooral in te zetten op het voorkomen van kale of schrale plekken, waar de plant zich gemakkelijk kan vestigen.

Dit benadrukt het belang van goede voorlichting en praktische handvatten, zodat boeren en andere grondeigenaren weten hoe zij hun percelen effectief kunnen beheren en de vestiging van jakobskruiskruid kunnen beperken.

Wat doet de provincie?

Bestrijding van Jakobskruid

De hoeveelheid grond die de provincie Groningen zelf in beheer heeft is beperkt. Het grootste deel van de gronden binnen de provincie valt onder het beheer van gemeenten, waterschappen, particuliere eigenaren of andere terreinbeheerders. Op deze gronden heeft de provincie geen bevoegdheid om jakobskruid te bestrijden.

Op provinciale gronden werkt de provincie volgens het gezamenlijke noordelijke protocol, dat is opgesteld samen met de provincies Friesland en Drenthe. Dit protocol bepaalt dat jakobskruid wordt bestreden wanneer:

- De plant zich bevindt op minder dan 50 meter van een hooi- of weideland waarop koeien of paarden grazen,
- Er op het aangrenzende hooi- of weideland al actief Jakobskruid wordt bestreden,
- En wanneer sprake is van een haard met meer dan 75 tot 100 planten per 100 m².

* Bestrijding houdt in dat de provincie het bewuste stuk maait

Wanneer aan deze voorwaarden wordt voldaan, maait de provincie het betreffende perceel. Maaien bestrijdt de plant echter alleen bovengronds, waardoor de wortels intact blijven en hergroei mogelijk is. Daarom start de provincie in 2026 een pilot met elektrocutie van jakobskruid op locaties waar sprake is van een haard. Bij elektrocutie worden niet alleen de bovengrondse delen, maar ook de wortels van de plant vernietigd. Hierdoor wordt verwacht dat de plant op die locatie niet meer terugkomt. Door de plant via elektrocutie te gaan bestrijden verwacht de provincie de aanpak op het gebied van jakobskruid te verbeteren en aan de gestelde verwachtingen te voldoen.

Verbeterde voorlichting op de website

Naast bestrijding zet de provincie sterk in op voorlichting. Op de provinciale website wordt informatie beschikbaar gesteld voor zowel boeren als burgers. Daarbij wordt aandacht besteed aan:

- Wanneer de provincie ingrijpt: uitleg over de voorwaarden waaronder bestrijding plaatsvindt, zodat duidelijk is wat men kan verwachten.
- Feiten: er circuleert veel onjuiste informatie over jakobskruid op sociale media. De provincie biedt betrouwbare kennis om misverstanden weg te nemen.
- Wat grondgebruikers zelf kunnen doen: praktische handvatten voor het voorkomen van kale of schrale plekken in percelen, zodat jakobskruid zich minder gemakkelijk kan vestigen. Hiermee wordt de nadruk gelegd op preventie en effectief beheer door boeren en andere grondeigenaren.

Monitoring: meldingen en kosten bijhouden

De provincie houdt jaarlijks het aantal meldingen van jakobskruid bij. Ook worden de jaarlijkse kosten van bestrijding geregistreerd. Monitoring vormt daarmee een belangrijk instrument om inzicht te krijgen in de verspreiding van Jakobskruid en de effectiviteit van de ingezette middelen. Daarnaast volgt de provincie de ontwikkelingen in andere provincies en op landelijk niveau, zodat beleid en maatregelen kunnen worden afgestemd.

Budget en middelen

Tot en met 2025 was er €10.000 beschikbaar voor het bestrijden van jakobskruid. Vanaf 2026 komt daar €25.000 extra bij voor een pilot waarin jakobskruid door middel van elektrocutie wordt bestreden bij meldingen. Dit verhoogde budget maakt het mogelijk om nieuwe bestrijdingsmethoden te testen en de aanpak verder te verbeteren.

Algemene maatregelen tegen jakobskruid

Jakobskruid is een hardnekkige plant om te bestrijden, maar er bestaan voldoende mogelijkheden om dit effectief aan te pakken. Ook zijn er diverse maatregelen die helpen om verdere verspreiding van de plant naar het eigen perceel te voorkomen. Vaak biedt een systeem aanpak, waarbij meerdere maatregelen tegelijkertijd worden uitgevoerd, de hoogste kans van slagen.

In dit hoofdstuk wordt besproken wat agrariërs zelf kunnen doen om jakobskruid te beheersen. Daarbij wordt de bestrijding met chemische middelen niet genoemd: chemische

bestrijding van jakobskruid is ongewenst op de Groningse (natuur)graslanden en waterwingebieden. De nadruk ligt daarom op duurzame, chemievrije maatregelen die bijdragen aan een gezonde grasmant, het voorkomen van verspreiding en het terugdringen van bestaande planten.

Goed graslandbeheer

Het voorkomen van een haard van jakobskruid begint bij goed graslandbeheer. Een gezonde graszode vormt de basis voor het voorkomen van jakobskruid. Een dichte

Bij goed graslandbeheer vormt zich een stevige dichte grasmant, en heeft jakobskruid geen kans om zich te vestigen.

en productieve mat laat weinig ruimte voor ontkiemende kruiden. In het kiemstadium is jakobskruid kwetsbaar en kan het nauwelijks concurreren met grassen. Zodra de plant eenmaal een rozet vormt en het tweede jaar ingaat, is het kruid veel moeilijker uit de zode te verwijderen.

Goed graslandbeheer betekent dat er gewerkt wordt met snel sluitende grassoorten of gras-kruidmengsels die een stevige mat vormen. En dat erop kale of open plekken tijdig wordt ingezaaid. Voldoende bemesting versterkt de grassen en beperkt de vestiging van jakobskruid. Ook een stabiele waterstand is van belang, omdat zowel tijdelijke droogte als natte plekken de grasmat kunnen verzwakken en kale plekken veroorzaken. Beschadiging van de zode door zware machines of een te hoge veedichtheid moet zoveel mogelijk worden vermeden. Schapen en geiten kunnen juist bijdragen aan een gezonde zode: hun hoeven bevorderen de dichtheid van het gras en schapen zijn resistent tegen de giftigheid van jakobskruid, waardoor ze bij gerichte begrazing rozetten kunnen wegvreten.

Maaien voor zaadafzetting en afvoeren van het maaisel

Voorkomen is beter dan genezen. Een belangrijke maatregel is het maaien van jakobskruid net vóórdat de plant zaad kan zetten. De kans dat

zaadjes zich verder dan 100 meter verspreiden is gering, maar binnen die afstand kan de plant zich gemakkelijk vestigen. Door tijdig te maaien en het maaisel af te voeren wordt de verspreiding beperkt.

Het optimale moment van maaien is wanneer de bloemknoppen van ongeveer de helft van de planten geel beginnen te kleuren, meestal in de tweede helft van juni. Dit kost de plant veel energie en kan leiden tot een afname van ruim 80% van de populatie. Wordt te vroeg gemaaid, dan blijft er te veel voeding in de plant achter; wordt te laat gemaaid, dan kunnen de bloemen alsnog zaad produceren. Het maaien moet daarom zorgvuldig getimed worden en bij voorkeur één tot twee keer worden herhaald zodra opnieuw bloemknoppen verschijnen.

Verwijdering met de hand

In kleinere dichtheden kan jakobskruid ook handmatig worden verwijderd. Hiervoor zijn speciale onkruidvorken beschikbaar. Het is belangrijk om dit te doen voordat de planten bloeien, omdat wortelresten anders snel nieuwe groei veroorzaken. Bij oudere planten groeien de wortels dieper, waardoor resten achterblijven en hergroei mogelijk blijft. Uitgetrokken planten moeten altijd worden afgevoerd. Bij grotere hoeveelheden is het raadzaam handschoenen te dragen, omdat het plantesap huidirritatie en blaren kan veroorzaken.

Een effectieve en duurzame manier om Jakobskruid te bestrijden is het handmatig verwijderen van jonge planten, zolang hun wortelstelsel nog ondiep is. Door daarna een andere plantensoort in te zaaien, wordt de kans op nieuwe vestiging sterk verkleind.

Natuurlijke vijanden van Jakobskruid

Jakobskruid kent enkele natuurlijke vijanden die de plant kunnen aantasten. Het gaat daarbij om insecten zoals de rups van de Sint-Jakobsvlinder en de Jakobskruidvloo, maar ook om schimmels die de plant kunnen verzwakken. Deze biologische bestrijders komen van nature voor in Nederland, maar hun effectiviteit is wisselend.

Jakobskruidvloo

De Jakobskruidvloo (*Longitarsus jacobaeae*) is een kleine keversoort waarvan de larven zich via de wortels en stengels van jakobskruid een weg banen, waardoor de plant uiteindelijk kan afsterven. In het buitenland is deze kever met succes ingezet voor de bestrijding van jakobskruid, met afnames tot wel 100% in regio's van Noord-Amerika, Australië en Nieuw-Zeeland. In Nederland komt de kever van nature voor in gebieden waar jakobskruid al lang aanwezig is, zoals de duinen, en kan daar lokaal tot sterke afnames leiden.

Of de jakobskruidvloo ook in Nederland succesvol kan worden ingezet moet nog blijken. Uit een onderzoek bij een melkveehouderij in Nederland, waar zes jaar eerder dertig kevertjes waren uitgezet, bleek dat nog slechts tien procent van het oorspronkelijke aantal jakobskruid aanwezig was. Er bleef dus wel wat kruid staan, maar het was niet langer massaal aanwezig. Dit wijst erop dat de kever kan bijdragen aan het terugdringen van jakobskruid, zonder dat de plant volledig verdwijnt.

Het Louis Bolk Instituut en EntoCare onderzoeken momenteel de mogelijkheden om de vloo gericht in te zetten. Daarbij wordt gekeken naar factoren zoals klimaat, bodemvochtigheid en vegetatie, die van invloed zijn op het vestigen van nieuwe populaties. De eerste ervaringen laten zien dat de kever perspectief biedt als een biologisch bestrijdingsmiddel op aanvulling van andere maatregelen. De jakobskruidvloo is momenteel nog commercieel beschikbaar.

Rups van de sint-jakobsvlinder

De sint-jakobsvlinder (*Tyria jacobaeae*) heeft rupsen met een opvallend geel-zwart gestreept patroon. Deze rupsen kunnen jakobskruid volledig kaalvreten. Toch blijkt de plant zich hier goed van te herstellen. De plant loopt snel weer uit en vormt nieuwe bloemen. In Nederland komt de vlinder vrijwel overal voor waar ook jakobskruid groeit, maar dit heeft niet geleid tot aantoonbare afname van de plant. Uit buitenlandse ervaringen blijkt dat het uitzetten van de vlinder alleen effectief is in combinatie met de jakobskruidadvlo. Op zichzelf is de vlinder dus geen voldoende krachtige bestrijder.

Schimmels

Naast insecten kunnen ook schimmels jakobskruid aantasten. Deze natuurlijke vijanden verzwakken de plant, maar leiden zelden tot volledige sterfte. Hun rol in de bestrijding is daarom beperkt en ze worden vooral gezien als ondersteunende factor binnen een bredere aanpak.

Mogelijkheden en beperkingen van biologische bestrijding

Biologische bestrijding van jakobskruid biedt perspectief, maar de resultaten zijn wisselend. Buitenlandse ervaringen laten zien dat de jakobskruidadvlo zeer effectief kan zijn, terwijl andere natuurlijke vijanden zoals de Sint-jakobsvlinder en schimmels minder resultaat opleveren. Het in Nederland uitgevoerde praktijkonderzoek bij een melkveehouderij laat zien dat er ook in Nederland mogelijk kansen liggen voor het gebruik van de jakobskruidadvlo. De jakobskruidadvlo heeft dus potentie, maar is op dit moment nog niet commercieel beschikbaar. De provincie Groningen volgt de ontwikkelingen rond biologische bestrijdingsmogelijkheden nauwgezet. Wanneer er een kansrijke methode beschikbaar komt, zal de provincie proberen deze te benutten in de vorm van een pilotproject.

De Jakobskruidadvlo is een keversoort die in potentie zeer geschikt is als biologische bestrijder van Jakobskruid.

provincie
 groningen